

ENRIC SUBIÑÀ i COLL

La font de sant Domingo

1. Cedir perpètuament el domini útil d'un bé (normalment terreny o casa) a canvi d'una entrada i un cens (mena de lloguer) anual.

2. Arxiu de la Corona d'Aragó (=ACA), Fons Notarial de Mataró (=ANM), Sèrie 1108, Notari Joan Pongem, 6 de novembre de 1639.

3. El cortà és aproximadament la desena part d'una quartera, que equival a 2448 m². Així dos cortans serien aproximadament uns 500 m².

4. ACA, ANM, Sèrie 1109, Notari Joan Pongem, 2 de setembre i 30 d'octubre de 1640.

5. ACA, ANM, Sèrie 1491, Notari Bonaventura Vigo, 31 de maig de 1671.

6. Can Sabater és actualment can Llauder i popularment també se l'anomena can Gustà.

7. Aquests cossos serien aproximadament les primeres cases, venint de l'església, del carrer Torres i Bages a l'alçada de can Puig i Cadafalch.

ACA, ANM, Sèrie 485, Notari Pau Seguí, 12 de juliol de 1699.

8. En els registres de finals del segle passat diu que "afrontava a llevant amb el carrer de la Plassa (Torres i Bages), antigament carrer de la Font, i a tremuntana amb el torrent de la Font (D. Monserdà)".

9. Arxiu Històric de Protocols de Barcelona (=AHPB), Notari Francesc Simon, 13 de setembre de 1673.

10. AHPB, Notari Armengol Pinyol, 11 de juliol de 1790.

11. AHPB, Notari Ferran Moragas, 2 de gener de 1861.

12. Can Doro, antigament de la família Ballot, deu el seu nom a

La font de Sant Domingo és sens cap mena de dubte la més popular entre els argentonins. Està situada en el carrer Gran, uns dos metres per dessota de l'actual carrer, tot i que no sempre ha estat emplaçada allí.

Antigament la font, que no era dedicada a sant Domingo, estava situada més cap amunt de l'actual emplaçament. La seva ubicació aproximada deuria de ser cap a la intersecció dels actuals carrers de Torres i Bages amb Dolors Monserdà. La seva existència com a font pública dels habitants d'Argentona creiem que es pot remuntar, com a mínim, fins al segle XVI. De totes maneres la primera existència documental de la que hem trobat esment és del 1639 en què el pagès d'Argentona Pau Fornells, propietari del mas Fornells del Puig, avui anomenat can Serra (popularment cal Rei), comença a establir en emfiteusi' patis de terra per edificar cases al lloc dit la Font (banda de tramuntana de l'actual carrer Dolors Monserdà). Concretament el 1639 n'establia dos al carreter d'Argentona Francesc Anglada i un al braçer Ramon Macià.² L'any següent, 1640, n'establia un al braçer d'Argentona Pere Buxeraus i un tros de terra de dos cortans³ (on cabien aproximadament més de tres cossos) al pagès d'Argen-

tona Pere Bertran àlies Volart.⁴ El 1642, davant del rector d'Argentona, n'establia un i mig al teixidor d'Argentona Joan Pau Lladó en el lloc que aquest cop anomenen "prop la font del terme, en la sagerra" i finalment el 1671 n'establia un altre al pagès d'Argentona Pere Cabot.⁵ El carrer Dolors Monserdà es coneixeria ja des de finals del segle XVII com a carrer de la Font o torrent d'en Fornells o d'en Sabater.⁶

Altres esment a la font el tenim el 1699 en què Pau Llauder, Ciutadà Honrat de Barcelona i propietari del mas Llauder del Puig, establia en emfiteusi un pati de terra de tres cossos d'ample al mestre de cases argentoní Joan Pujol en el carrer "dit de la font den Llauder", actualment Torres i Bages.⁷ Pel que veiem en el segle XVII tant el carrer Torres i Bages com Dolors Monserdà duien el nom de font.

Altres símptoma clar que la font

era situada allí la tenim en la família coneguda com de Ros de la font, que tenien una casa de tres cossos en el carrer Torres i Bages xamfrà amb Dolors Monserdà.⁸ Aquests posseïen part de la quinta dita d'en Llobarons del Xiprer que comprà Pau Ros de la Font el 1673.⁹ Posteriorment, i per herència, passà a cavall de l'actual segle a Francesc Fortí Ros.

Finalment també sabem que el 1790 el pagès Josep Volart venia "tota aquella casa ab son pati y porcio de terra a ella contigua de tinguda de dos cortans y mig de sembradura, dita la casa de Bolart de la font...".¹⁰ Aquella casa de cinc cossos fou comprada el 1861 per Sebastià Gallemí i Muné.¹¹ Actualment és dels seus hereus, i està just al darrere de la font de Sant Domingo, tocant amb l'actual plaça on abans hi havia can Doro.¹²

Però potser el fet més significatiu passà el 1751, en què els regi-

Font de Sant Domingo i carrer Gran. Primera dècada del segle XX. Arxiu Històric Municipal d'Argentona.

dors d'Argentona sol·liciten a l'Intendent General de Catalunya que els concedeixi el dret de buscar aigües en el sector de la font:¹³

«El legítimo procurador de los Regidores del lugar de Argentona del Corregimiento de Mataró... que de tiempo antiquísimo cerca la calle nombrada de la fuente de dicho lugar havia una fuente pública para el uso público de su agua para los moradores de aquel lugar la qual fuente para la mayor comodidad tanto de público como de los moradores por no haver otra fuente ni otra agua de que poder usar ni haver pozo, resolvió el Común de dicho lugar hazerla conducir por medio de una mina a la calle mas dilatada llamada la calle de San Sebastian¹⁴ que está en medio de el lugar, construyendo allí una fuente con dos caños, con una Capillita en que está la Imagen de Santo Domingo en que reside una grande devocion de todos los lugares circunvecinos de la Cuesta del Mar por los muchos milagros que de dicho santo se han experimentado en las enfermedades de calenturas, de suerte que en cada un año en el día de dicho Santo se va con Procesión pública desde la Iglesia Parroquial a vendecir la expresada fuente y aguas y asimismo hizieron construir unos bebedores para las acemitas y para los cavallos de la Reales Tropas que los demas de los años se aquartelan en el mencionado lugar... para que pueda el expresado lugar y comun disfrutar con toda seguridad sin oposición de tercero o particular alguno que pretendiese ocupar y tomar de dicha agua...

»Sea de su agrado conceder un precario o nuevo establecimiento de los usos de la referida agua... se digne concederle en la distancia que media desde el camino publico que va del lugar de Argentona al Manso llamado den Moyó¹⁵ por la

parte de medio dia, y por la de poniente desde el margen de la pieza de tierra que es propia de Janer y Calopa contigua al expresado Manso llamado la Pastanaga,¹⁶ cuyo margen da al torrente llamado de Sabater y por la de cierto desde dicha pieza de tierra linea recta pasando sota y bajo el Manso del Puig¹⁷ hasta encontrar la calle de dicho lugar nombrada de San Sebastian y por la de oriente en todo el distrito que ocupa el pueblo y calle de San Sebastián hasta encontrar el Camino Real que va de dicho lugar a la ciudad de Mataró y de aquel a la casa de Janer y Calopa de dicho lugar.»

Amb el precari el que volien els regidors d'Argentona era assegurar-se l'ús i la facultat de buscar aigües en tot el tros referit a fi que els particulars no fessin pous que minvessin el cabal. Aquest document és clau en la història de la font. Aquest és l'any més reculat en què trobem la font anomenada com de Sant Domingo, però que creiem que es deuria anomenar així des d'inicis del segle XVIII, tot i que la devoció pel sant segurament arribà al poble cap al 1685.¹⁸ En canviensem que la conducció de la font des del seu emplaçament primitiu a l'actual deuria ser fet poc abans de la meitat de la divuitena centúria. Això també ens ho podria confirmar una sèrie de dades sobre obres fetes a la font. El 1760 es refecia l'empedrat del davant de la font "...per la feina de mestre de casas, jornals de manobra y recaptos ha esmersat y empleat pera remendar lo empedrat de la font de Sant Domingo del present lloch..., i el 1761 es refecia la coberta ...y adobar y fer denou la cuberta de Sant Domingo que es a la font dita de Sant Domingo...¹⁹

Unes vendes de cases fetes el 1817 i 1818²⁰ ens permeten de situar la font en el seu emplaç-

ment actual. Josep Serra Cruells i Ferro, pagès d'Argentona, venia dues cases al "carrer vulgarment dit de Sant Domingo en la qual hi ha una font frente de dita casa, altrament dit lo cami ral del Valles". Aquestes dues cases es corresponen actualment amb el sindicat. Però el més interessant del document és que ens situa un altre espai públic argentoní; el joc de pilota.²¹ En donar l'afrontació de llevant (cap a la riera d'Argentona) diu "en la qual se troba actualment lo joch de pilota". Pel que sembla feien servir la paret de l'eixida per aquest joc que era tan popular en aquells moments. Per això no ens ha d'estranyar que al carrer Sant Julià se l'hagués anomenat antigament com de la pilota.

Un altre fet molt destacat en la història de la font es produí el 1883, quan aquesta s'assecà degut als molts pous que s'havien fet en la part del carrer Sant Ferran i altres. Arran dels fets la població enfurismada va anar a casa dels culpables i els tapà els pous, molts cops tirant-hi objectes del propietari a dins.²² A aquest episodi se l'anomena *Tapapous*.

Finalment parlaríem de l'any 1958, 75è aniversari de l'episodi anterior, quan es remodelà la font deixant-li l'aspecte que ha arribat als nostres dies. Actualment la font de Sant Domingo ja no raja de mina, sinó que ve de la xarxa de consum públic d'Argentona.

BIBLIOGRAFIA

CLAVELL i NOGUERAS, J. *La Xarbotada. La festa del càntir d'Argentona dins l'antic aplec de Sant Domingo*. Argentona: Ed. Museu del Càntir, 1976.

CLAVELL i NOGUERAS, J. *Argentona, història i records*. Argentona: Ed. Ajuntament Argentona, 1990.

que el 1910 fou establerta a Teodoro Carbonell i Solé.

13. Arxiu Municipal d'Argentona, carta de precari de la font de Sant Domingo, 16 de novembre de 1751 (còpia del 7 de desembre de 1882).

14. Actualment és el carrer Gran.

15. El mas Moyó es coneix actualment com can Barrau de la Pastanaga, i aquest camí és l'actual carrer Lladó.

16. Equivaldria actualment als carrers de Sant Domènec i del Nord.

17. Segurament es refereix a can Serra del Puig. Deuria baixar a buscar l'actual carrer de Ramon Par.

18. En aquesta data sembla que es fundà la confraria de Sant Domingo a l'església parroquial, tot i que el retaule en honor del sant data del 1710.

19. Arxiu Comarcal de Mataró, Fons Notarial (=ACM, FN), Notari Pau Teixidor, 25 d'abril de 1761 i 28 de desembre de 1763. (Dades facilitades per Joaquim Aguilar).

20. ACM, FN, Notari Desideri Torras, 20 de març de 1817 i 11 de març de 1818.

21. Segons la *Gran Enciclopèdia Catalana* era cadascun dels jocs en què dos o més contrincants competeixen tot impulsant amb la mà -nua o protegida amb guant, pala o cistella- una pilota en un frontó o trinquet. Les partides de pilota eren un dels al·licients de les festes dels pobles.

22. És per aquest motiu que en aquell any es demanà còpia del precari a què es refereix la nota 14.